KUR'AN VE SÜNNETTE İBÂDET (KULLUK) VE İTAATİN ANLAMI

[Türkçe]

معنى العبادة والطاعة في الكتاب والسنة

[باللغة التركية]

Muhammed Şahin

محمد بن مسلم شاهين

Tetkik: Ümmü Nebil

مراجعة: أم نبيل

Rabva Semti İslâmî Dâvet Bürosu-Riyad

المكتب التعاوني للدعوة وتوعية الجاليات بالربوة بمدينة الرياض

1429 - 2008

islamhouse.com

بسم الله الرحمن الرحيم

İbâdet, itaat ve kulluk; Allah Teâlâ'nın sevip râzı olduğu, gizli açık bütün söz ve amelleri (davranışları) içine alan bir kavramdır.

- Namaz, zekat, oruç, hac,

- Doğru söz,

- İyiliği emretmek (Allah Teâlâ'nın sevdiği, râzı olduğu davranış ve tutumları emretmek),

- Kötülükten menetmek (Allah Teâlâ'nın sevmediği, râzı olmadığı davranış ve tutumlardan menetmek),

- Kâfirlere ve münafıklara karşı cihad etmek (dini reddedip düşmanlık yapanlara, dinden göründükleri halde onu gizli gizli arkadan vurmak isteyen münafıklara karşı savaş açmak);

- Komşuya, yetime, fakire, yolda kalmış gariblere, boğaz tokluğuna çalışan kölelere ve hayvanlara yardımda bulunmak;

- Kur'an'da olanları (manalarını düşünerek) okumak,

- Duâ etmek (Allah Teâlâ'tan istemek),

- Zikretmek (konuşurken Allah Teâlâ'nın emirlerini konuşmak, anlatmak) ve benzeri gibi fiil/iş ve hareketlerin hepsi itaat ve kulluğun ifade ettiği mana ve kavram içine girerler...

- Allah Teâlâ'yı ve Rasulü -sallallahu aleyhi ve sellem-'i sevmek,

- Allah Teâlâ'dan başka hiç kimseden korkmamak,

- Sadece Allah Teâlâ'ya boyun eğmek,

- O'nun emrettiklerini rızâsını kazanmak niyetiyle yerine getirmek;

- İnsana kötü gibi gelen hareket ve işlerde Allah Teâlâ'nın hükümlerine uyup sabretmek ve nimetine şükretmek;

- Kaza ve kaderine rızâ göstermek (kaza ve kaderine hak nazarıyla bakmak);

- Allah Teâlâ'ya tevekkül etmek (elinden geleni yaptıktan sonra hükmü Allah Teâlâ'ya bırakmak),

- Rahmetini ümid edip (affediciliğine sığınıp), azabından korkmak ve benzeri bütün hal ve telakkiler hep itaat ve kulluk kavramı içine girerler.

Böylesi itaat ve kulluk, Allah Teâlâ'nın sevdiği, râzı olduğu ve insanları bunu yerine getirmek için yarattığı temel amaçtır.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuktadır:

[سورة الذاريات الآية: ٥٦] Z I H G F E D C [

"İnsanları ve cinleri ancak bana kulluk etmeleri için yarattım."[1]

Din deyimi, boyun eğme, teslim olma, zelillik, kendini her şeyden büyük görmeme, tevâzûmanalarını içinde barındıran odak bir deyimdir.

"Din" kelimesinin etimolojik kökünden Araplar "dânet huve dâne" deyimini çıkarırlar. Yani:

"Onu zelil etti (küçümsedi, hor/hakir gördü aşağıladı), boyun eğdirdi. O da zelil olup (küçüklüğünü, acizliğini kabul edip, diz çöküp) boyun eğdi" demektir.

Yine "Din" kökünden:

"nedinullahe ve nedinu lillahi" cümlesini çıkarırlar ki;

"Allah Teâlâ'ya itaatla kulluk eder ve yalnız O'na boyun eğeriz" demektir.

Allah (c.c)'ın dini demek: O'na itaat etmek, O'na kulluk (ibadet) etmek, O'na boyun eğmek, O'nun büyüklüğü önünde kendi küçüklüğünü bilip, kabul etmek ona göre hürmet etmektir. (İbadetin ve kulluğun hakiki manası da, yine boyun eğmek, tezellül yanında son derece sevgi demektir.)

Araplar; "Mabedin (İbadethanenin) yolu tezellül yolu (kendini hor/hakir/küçük görmek. Son derece itaatkar, (muti olmak) olduğu zaman ayakları kendine çeker" derler.

Fakat İslâm'da emrolunan "ibadet" :

Kulluk, boyun eğme, tezellül (kendini hor/hakir/küçük görmek. Son derece itaatkar, (muti olmak) ve muhabbet (sevgi) manalarının hepsini birden içerir.

Allah Teâlâ'ya karşı nihayetsiz (sonsuz) tezellül (kendini hor/hakir/küçük görmek. Son derece itaatkar (muti olmak) ve muhabbet (sevgi)...

Muhabbetin (sevginin) en ileri derecesi kulluk, en alt derecesi ise alâkadır (ilgidir).

İlk başta insan kalbi sevgiyle ilgi ve "alâka" duyar, zaman geçtikçe, sevgi derinleştikçe sevdiğini sayıklamaya başlar. Daha ilerde kalpten bir sevgiyle insan çılgına döner. İşte bundan sonra muhabbet (sevgi) "aşka" dönüşür, aşktan sonra ise "kulluk" (ibadet), itaatkarlık derecesine yükselir.

Allah Teâlâ'ya itaatkarlıkla kul olan kişi; O'nu son derece seviyor, ihtiram (hürmet, saygı) duyuyur, tezellül (kendini hor/hakir/küçük görüyor, son derece itaatkar gösteriyor demektir.

---

[1] Zâriyât Sûresi: 56

- Bir kimse sevmediği, nefret ettiği, buğz ettiği bir insana hürmet edip, tezellül edip boyun eğerse, ona kulluk ediyor sayılmaz.

- Bir başka şekilde, tersine olarak, bir kimse bir kimseyi sevse fakat tezellül etmese hürmet ve saygı duymasa, boyun eğmese yine kulluk ediyor sayılmaz.

Bir insan çocuklarını veya arkadaşlarını sever, fakat bu sevgi kulluk değildir. İşte yukarıda tanımlanan kişiler, aynen bu durumdadır.

Bundan dolayı Allah Teâlâ'ya kulluk yapmada, sevgi veya tezellül, saygıdan birinin bulunması yeterli olamaz.

Allah Teâlâ, kula her şeyden daha sevgili ve saygı değer olmalı, kul Allah Teâlâ'yı her şeyden daha yüce, daha azametli bilmeli.

Yani;

Allah Teâlâ'yı her şeyden daha fazla sevmeli, boyun eğmeli, itaat etmeli tezellül göstermeli ki, insanoğlu "kul" olabilsin.

Kul bilmelidir ki;

- Allah Teâlâ'tan başkasına beslenen aşırı sevgi fâsıklıktır.

- Allah'ın emri dışında tazim ve hürmet gösterdiği kimselerin azameti bâtıldır.

Bu durumu şu âyeti kerime ne kadar da güzel açıklamaktadır:

T S R Q P O N MLK [

` _ ^] \ [Z Y X W V U

Zm l k j i h f e d c b a

[سورة التوبة الآية: ٢٤]

"(Ey Peygamber! Mü'minlere) **de ki: Babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, kabileniz, elinizdeki mallar, zarar etmekten korktuğunuz ticaret ve hoşunuza gitmekte olan konutlar, size, Allah'tan, O'nun Rasûlünden ve O'nun yolunda cihattan daha sevimli ise** (onları, Allah'tan, Rasûlünden ve Allah yolunda cihattan üstün tutarsanız)**, artık Allah'ın** (sizin hakkınızdaki) **emri** (azabı) **gelinceye kadar bekleyedurun. Allah fâsıkları** (kendisine itaatten çıkanları) **asla doğru yola iletmez."**[1]

Belli oluyor ki;

- En ileri derecedeki sevgi ve muhabbet, sadece Allah Teâlâ'ya ve O'nun Rasûlü -sallallahu aleyhi ve sellem-'e gösterilendir.

---

[1] Tevbe Sûresi: 24

- Zira itaat sadece Allah Teâlâ'ya ve O'nun Rasûlüne yapılır.

- Kul, sadece Allah Teâlâ'yı ve Rasûlü -sallallahu aleyhi ve sellem-'i râzı etmek zorundadır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

[سورة التوبة من: ٦٢] Z - , + *) (' & % [

"Allah'ı ve rasûlünü razı etmeleri kendileri için daha hayırlıdır."[1]

Güvenilmek ve yeterli bulunmak gibi yüce vasıflar da yalnızca Allah Teâlâ'nındır.

Nitekim Allah Teâlâ buyurmaktadır:

[ٱلَّذِينَ قَالَ لَهُمُ ٱلنَّاسُ إِنَّ ٱلنَّاسَ قَدْ جَمَعُوا۟ لَكُمْ فَٱخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَـٰنًا وَقَالُوا۟ حَسْبُنَا ٱللَّهُ وَنِعْمَ ٱلْوَكِيلُ ﴿١٧٣﴾ Z [سورة آل عمران الآية: ١٧٣]

"Onlar o kimselerdir ki, insanlar onlara; 'düşmanlarınız size karşı büyük ordu hazırladı, onlardan korkun!' dedikleri zaman, bu sözler onları korkutmadı,aksine îmânlarını artırdı ve bir de üstüne: 'Allah bizim için yeterli bir koruyucudur ve o ne güzel bir koruyucudur!' dediler."[2]

Başka bir âyette şöyle buyurmaktadır:

[سورة الأنفال الآية: ٦٤] Z N M L K J I H G F [

"Ey Peygamber! Allah, sana ve sana uyan mü'minlere (düşmanlarınıza karşı sizi korumak için) **size yeterlidir."**[3]

Yine başka bir âyette şöyle buyurmaktadır:

[سورة الزمر من الآية: ٣٦] Z W V U T [

"Allah kuluna her konuda yeterli değil mi?"[4]

Bu âyeti kerimede "abd", yani "kul"; Allah Teâlâ karşısında âciz ve yetersiz olduğunu Allah Teâlâ'nın lütuf ve keremine muhtaç olunduğunu bilmek; sadece O'nun tasarruf ve hüküm sahibi olduğuna kesin inanç anlamına gelmektedir.

---

[1] Tevbe Sûresi: 62
[2] Âl-i İmrân Sûresi: 173
[3] Enfal Sûresi: 64
[4] Zümer Sûresi: 36

Günah konusuna gelince:

Kul için "günah işlemem" diye bir mesele olamaz. İnsan bütün günahlardan kaçacak kadar güçlü değildir. Onun için günah işlememek değil, işlenen günahı günah bilerek, o günahtan tevbe etmektir, uzaklaşmaktır. Kula yakışan budur.

Günahlarından tevbe ile uzaklaşıp, kötü sonuçlarına rıza göstermek kul için farzdır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

[[\ ] ^ _ ` a Z [سورة غافر من الآية: ٥٥]

"(Ey Peygamber! Müşriklerin eziyetlerine) **sabret. Allah'ın va'di haktır ve günahın için Allah'tan bağışlanma iste."**[1]

[وَإِن تَصْبِرُوا۟ وَتَتَّقُوا۟ فَإِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ ٱلْأُمُورِ ﴿١٨٦﴾ Z [سورة آل عمران من الآية: ١٨٦]

"(Ey mü'minler! Eğer bütün bunlara) **sabreder ve** (emirlerine itaat etmek ve yasaklarından kaçınmak sûretiyle) **Allah'tan korkarsanız, işte bu, azmedilmesi gereken işlerdendir."**[2]

Yusuf -aleyhisselâm- şöyle demişti:

[i j k l m n o p q r s Z

[سورة يوسف من الآية: ٩٠]

"Doğrusu kim Allah'tan korkar ve başına gelen felaketlere sabrederse, muhakkak ki Allah sabredenlerin sabırlarını karşılıksız bırakmaz (aksine onları en güzel bir şekilde mükâfatlandırır)."[3]

Kulların günahları da aynen böyle bir statü içindedir.Çünkü en büyük musibet günah işleyip Allah Teâlâ'nın gazabına muhatab olmaktır.

Onun için her müslümanın, (kudreti nisbetinde) elinden geldiği kadar;

- İyiliği emretmesi, kötülükten alıkoyması,

- Allah yolunda kâfirlerle ve münafıklarla cihad eylemesi;

- Allah'ın dostlarını dost, düşmanlarını ise düşman bilmesi;

- Allah için sevmesi ve Allah için buğzetmesi üzerine farzdır.

Nitekim Allah Teâlâ aşağıdaki âyetlerde bu konuda şöyle buyurmaktadır:

---

[1] Ğâfir (Mü'min) Sûresi: 55

[2] Âl-i İmrân Sûresi: 186

[3] Yusuf Sûresi: 90

. - , + *) (' & % $ # " ! [

@ ? > = < ; : 9 8 7 6 4 3 2 1 0 /

R Q P O N M K J I H G F E D C A

a ` _ ^] \ [Z Y X W V U T S

t s r q p o n l k j i g f e d c b

إِنَّا بُرَءَٰٓؤُاْ مِنكُمۡ وَمِمَّا تَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ كَفَرۡنَا ~ } | { z y x w v u

لِأَبِيهِ لَأَسۡتَغۡفِرَنَّ ¸ ¶ µ ´ وَبَدَا بَيۡنَنَا وَبَيۡنَكُمُ ٱلۡعَدَٰوَةُ وَٱلۡبَغۡضَآءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تُؤۡمِنُواْ بِٱللَّهِ ©

Z ٤ لَكَ وَمَآ أَمۡلِكُ لَكَ مِنَ ٱللَّهِ مِن شَيۡءٖۖ رَّبَّنَا عَلَيۡكَ تَوَكَّلۡنَا وَإِلَيۡكَ أَنَبۡنَا وَإِلَيۡكَ ٱلۡمَصِيرُ

[سورة الممتحنة الآيات: ١ – ٤]

"Ey îmân edenler! Düşmanlarımı ve düşmanlarınızı dostlar edinmeyin. Siz onlara sevgi gösteriyorsunuz. Halbuki onlar Hak'tan size geleni (Kur'an'ı) inkâr ettiler. Rabbiniz Allah'a îmân ediyorsunuz diye sizi ve Peygamberi (Mekke'den) çıkarıyorlardı. Eğer sizler, benim yolumda ve rızam uğrunda cihad için çıktıysanız (düşmanlarımı dost edinmeyin!). Siz onlara sevgi göstererek sır veriyorsunuz. Halbuki ben, sizin gizlediklerinizi de, açıkladıklarınızı da hep bilirim. Sizden kim bunu yaparsa, artık hak yolun ortasından sapmıştır.Eğer onlar size üstün gelirlerse, hepinize düşman kesilirler ve size ellerini, dillerini kötülükle uzatırlar, kâfir olmanızı arzu ederler.Hısımlarınız ve evlatlarınız size asla fayda vermez. Allah, kıyâmet gününde aranızı ayıracaktır. Allah, bütün yaptıklarınızı en iyi görendir. Gerçekten sizin için İbrahim'de ve beraberindekilerde güzel bir örnek vardı. Hani kavimlerine şöyle demişlerdi: Biz, sizlerden ve Allah'tan başka taptıklarınızdan uzağız. Siz, bir olan Allah'a îmân edinceye kadar sizi tanımıyoruz. Sizinle aramızda ebedi düşmanlık ve kin baş gösterdi."[1]

- , + *) (' & % $ # " ! [

: 9 8 7 5 4 3 2 1 0 / .

[سورة المجادلة من الآية: ٢٢] Z > = < ;

"Allah'a ve âhiret gününe îmân eden bir kavmin, babaları, oğulları veya kardeşleri veyahut akrabaları bile olsalar, Allah'a ve Rasûle düşmanlık eden

---

[1] Mümtehine Sûresi: 1-4

kimselere sevgi beslediklerini göremezsin.İşte bunlar, Allah'ın, kalplerine îmânı yazdığı ve kendinden bir ruh ile desteklediği kimselerdir."[1]

[أَفَنَجۡعَلُ ٱلۡمُسۡلِمِينَ كَٱلۡمُجۡرِمِينَ ﴿٣٥﴾ Z [سورة القلم الآية: ٣٥]

"Öyle ya! Biz Müslümanları o günahkarlar gibi yapar mıyız hiç?"[2]

? > = < ; : 9 8 7 6 5 4 [

[سورة ص الآية: ٢٨] Z A @

"Yoksa biz, bize îmân edip de güzel güzel hiçbir ard niyetsiz emirlerimizi yaşantılarına aksettiren müslümanlarla, yeryüzünde fesat ve bozgunculuk yapanlarla bir mi tutacağız? Veya Allah'tan korkanları, hesaba almayan ve doğru yoldan sapanlarla aynı mı sayacağız?" [3]

[أَمۡ حَسِبَ ٱلَّذِينَ ´ µ ¶ ¸ كَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ

سَوَآءً مَّحۡيَاهُمۡ وَمَمَاتُهُمۡۚ سَآءَ مَا يَحۡكُمُونَ ﴿٢١﴾ Z [سورة الجاثية الآية: ٢١]

"Yoksa kötü işler yaparak cezaya müstahak olanlar, îmân etmiş ve güzel güzel îmân ettiği Allah kanunlarını hayatlarına tatbik etmiş gibi mi davranacağımızı sanıyorlar kendilerine? Ölüm ve dirilmeleri aynı mı olacak sandılar? Bu zanları kendileri için ne kadar aldatıcı ve kötü bir son getirecek."[4]

Z *) (' & % $ # " ! [

[سورة فاطر الآيتان: ١٩ – ٢٠]

"Körle gören, karanlıkla aydınlık, gölgelikle sıcaklık nasıl ki bir değildir, ölü ile diri de öyledir."[5]

[ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلٗا رَّجُلٗا فِيهِ شُرَكَآءُ مُتَشَٰكِسُونَ وَرَجُلٗا سَلَمٗا لِّرَجُلٍ هَلۡ يَسۡتَوِيَانِ

مَثَلًاۚ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِۚ بَلۡ أَكۡثَرُهُمۡ لَا يَعۡلَمُونَ ﴿٢٩﴾ Z [سورة الزمر الآية: ٢٩]

"Allah'a hükmünde ve kudretinde ortak koşanlarla, O'nu ait olduğu müstesna yere ortaksız oturtanların durumuna dair Allah şöyle bir misal vermiştir: Köle bir adam ki, onun birtakım ortakları ve efendileri var. Her biri kendisine ayrı ayrı yol gösterip emirler verecek çekiştirip duruyorlar. Diğer bir köle de tek bir insana, özel

---

[1] Mücâdele Sûresi: 22

[2] Kalem Sûresi: 35

[3] Sâd Sûresi: 28

[4] Câsiye Sûresi: 21

[5] Fâtır Sûresi: 19-20

bir efendiye sahip ve tek bir adamdan emir alıyor ve asla kafası karışmıyor. Bu iki köle arasında büyük bir fark yok mudur?"[1]

K J I H G F E D C B A @ ? > = [

\ [Z Y X V U S R P O N M L

j i h g f e d c b a ` _ ^]

{ z y x v u t s r q o n m l k

[سورة النحل الآيتان: ٧٥ – ٧٦] Z |

"Allah şöyle örnek getirdi: "Hiçbir şeye gücü yetmeyen memlûk bir kul, bir de hür bir zat ki, kendisine tarafımızdan güzel rızklar verilmiştir. O bu verdiklerimizden gizli aşikar bizim rızamız yolunda harcamaktadır. Bu iki insan hiç eşit olurlar mı? Bütün hamd Allah'ındır. Hayır onların çoğu bilmezler. Allah şu iki kişiyi de örnek gösterdi: Bunlardan birisi dilsizdir, hiçbir şey beceremeyerek efendisinin omuzlarına yük olmaktadır. Efendisi ona ne iş verse yerine getiremez. Şimdi böyle biri, doğru yola giderek adaleti emreden bir kimse gibi olabilir mi?"[2]

Z X W V U T R Q P O N M [

[سورة الحشر الآية: ٢٠]

"Cehennem ehli ile cennet ehli asla bir olmaz. Cennet ehli, onlar ancak arzularına kavuşanlardır."[3]

- Ve hak ile bâtıl ehlini,

- İtaat edenle isyan edeni,

- Fesad güruhu (bozguncu zümre) ile saadet erbabını (birleştirici) olanı,

- Hidayet yolcuları (doğru yolda olanlarla) dalâlet zümresini (iblisin yolunda olanları),

- Sapıklar topluluğu ile, raşidler cemaatını (söz, amel ve hal bakımından şirkten uzaklaşmış kimseleri),

- Sadıklar (dosdoğru olanlar) ile yalancıları birbirinden ayıran daha nice âyeti kerimeler vardır Kur'an-ı Kerim'de...

---

1 Zümer Sûresi: 29

2 Nahl Sûresi: 75-76

3 Haşr Sûresi: 20

Zevk, vecd ve benzeri şeyler, kulun sevmesi ve nefsinin meyletmesi nispetindedir. Bir sevenin sevgisi, kendi gücü oranındadır ve elbette ki bu güç oranında zevk ve vecd duyabilir.

Demek ki, şu aşağıdaki hadis-i şerifte buyrulduğu gibi, îmân ehlinin, îmân eden bir kimsenin de îmânından dolayı duyacağı zevk ve vecd vardır:

((ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ: أَنْ يَكُونَ اللهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لله، وَأَنْ يَكْرَهَ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقْذَفَ فِي النَّارِ.)) [رواه البخاري ومسلم]

"Üç haslet vardır ki, bunlar kimde bulunursa, o kimse îmânın lezzetini (halâvetini ve tadını) tatmıştır.

Birincisi: Allah ve Rasulünün kendisine her şeyden daha sevgili olması;

İkincisi: Bir kimseyi Allah için, Allah rızâsı için sevmesi;

Üçüncüsü: Allah bir kimseyi küfürden kurtardıktan sonra bir daha küfre dönmeyi ateşe atılmak gibi (kötü ve çirkin) telakki etmesi ve iğrenç bulması."[1]

Diğer bir sahih hadis-i şerifte de konuyla ilgili olarak şöyle buyrulmuştur:

((ذَاقَ طَعْمَ الْإِيمَانِ مَنْ رَضِيَ بِاللهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا.))

[رواه أبو داود]

"Rab olarak Allah'ı, yaşanılacak din olarak İslâm'I ve peygamber olarak da Muhammed'i seçip benimseyen bir kimse îmânın lezzetini almıştır."[2]

İbadet,itaat, istikamet, sırat-ı müstakimi (dosdoğru yolu) tercih gibi, manaları ve maksadı bir olan bütün bu kavramlar iki esası ifade ederler:

1. Bir kimse, Allah Teâlâ'dan başka hiç kimseye itaatla ibadet etmemelidir.

2. Allah'a ancak Kur'an'da belirlenen hudutlar içinde, şeriat dairesinde (şeriat prensiplerine göre) ibadet ve itaat etmelidir.

Hiç kimse, bid'atlarla, kendi nefsi heveslerinin arkasındaki zanlarla, şehvet duygularının götürdüğü aşırılıklarla ve benzeri şeriat dışı, sünnet harici şeylerle Allah Teâlâ'ya ibadet yapmamalıdır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

---

[1] Buhârî ve Müslim

[2] Ebu Dâvud

[â كَانَ يَرۡجُواْ لِقَآءَ رَبِّهِۦ ç è é ê ë بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ î ï Z

[سورة الكهف من الآية: ١١٠]

"Her kim,(azabından korkmak ve sevabını ümit etmek sûretiyle) Rabbine kavuşmayı arzu ederse, sâlih amel işlesin ve ibâdette Rabbine hiç kimseyi ortak koşmasın."[1]

[بَلَىٰ مَنۡ أَسۡلَمَ وَجۡهَهُۥ لِلَّهِ وَهُوَ مُحۡسِنٞ فَلَهُۥٓ أَجۡرُهُۥ عِندَ رَبِّهِۦ وَلَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ ١١٢ Z [سورة البقرة الآية: ١١٢]

"Hayır, durum, onların dedikleri gibi değil! Kim halis olarak kendisini Allah'a teslim edip güzel davranışlarda bulunursa, Rabbinin nezdinde onun mükafatı olacaktır. Onlar ne korkuya mâruz kalacak ve ne de üzüntü duyacaklardır."[2]

[` a b c d e f g h i j k l ı

n o p q r Z [سورة النساء الآية: ١٢٥]

"İyilik eden bir kimse olarak kendini tam bir samimiyetle Allah'a teslim eden ve İbrahim'in tevhid dinine uymuş bulunan kimseden daha güzel din sahibi kimdir? Bundandir ki Allah, İbrahim'i kendine dost edinmiştir."[3]

Sahih bir hadiste Rasulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((تَعِسَ عَبْدُ الدِّينَارِ، تَعِسَ عَبْدُ الدِّرْهَمِ، تَعِسَ عَبْدُ الْخَمِيصَةِ، تَعِسَ عَبْدُ الْخَمِيلَةِ، إِنْ أُعْطِيَ رَضِيَ، وَإِنْ لَمْ يُعْطَ سَخِطَ.)) [رواه البخاري]

"Dînara köle olan helâk olsun. Dirheme köle olan helak olsun. İpek elbiseye köle olan helak olsun. Kadife elbiseye köle olan helak olsun. (Bu kimse) kendisine istediği verildiğinde râzı olur, verilmediğinde ise öfkelenir."[4]

Allah Teâlâ'dan başkasına kul olanları, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- böyle sıfatlandırıyor ve onlara acı ihtarlarda bulunuyor.

Tarif edilenler "mal" ve "midelerine" kul olmuşlardır.

Ayrıca bunlara verildiği zaman memnun, verilmediği zaman ise gazablı ve öfkeli oldukları vasfını da adeta sebep olarak beyan buyurmaktadır. (Bu tiplere, verildiği zaman iyisindir, vermediğin zaman kötüsündür. Sana kızar ve kinlenirler.) Hem de bunu, sadece kul oldukları şeyi onlara vermediğiniz için yaparlar.

[1] Kehf Sûresi:110
[2] Bakara Sûresi:112
[3] Nisâ Sûresi:125
[4] Buhârî

Allah Teâlâ da onlar hakkında şöyle buyurmaktadır:

Y X W V U T S R Q P O N M L K [

[سورة التوبة الآية: ٥٨] Z [Z

"Onlardan bazıları da senin zekât ve sadakaları taksim edişine dil uzatırlar. Bu mallardan kendilerine pay verilirse memnun olurlar, verilmeyince hemen kızıp öfkelenirler."[1]

Onların kızmaları da, rızaları da Allah Teâlâ'dan başka mabudlar (ibadet edilenler) içindir.

Nefsinin (hevasının) arkasından koşanlar, (riyasete) hükmetmek için sultaya talip olanlar da aynen böyledirler.

Eğer onlar nefsi arzuları tatmin edilirlerse ancak tatmin olurlar, edilmezse kızıp kinlenirler.

Bu kimseler hangi nefsi arzularına bağlı iseler, bağlı olduklarına kuldurlar ve köledirler.

Bu istekleri uğruna feda etmeyecekleri hiçbir şey yoktur.

Bir insanın kalbi neye çok meyletmiş, kalbi neyi en çok sevmişse, (bağlandığı nefsî istekleri ne ise) işte insan o şeylerin kulu, kölesi olur. Çünkü, kulluk ve kölelik hakikatte kalbin kul ve köle olmasıdır. Kalb, neye aşırı tazim eder ve köleleşirse, işte insan o şeye kul olmuş olur.

Bundan dolayıdır ki, şâirin biri:

"Köle, kanaat ettiği sürece hür, tamah ettikçe de köledir" demiştir.

Yine şâirin biri:

"Nefsimin istekleri arkasına koştum (arzularıma uydum), beni köleleştirdi bu koşmalar.

Şayet nefsimin arzularına bu kadar bağlı olmasaydım (nefsî arzularıma uymasaydım)**, elbette ki köle olmayıp hür bir insan olacaktım!"** demiştir.

Denilir ki, insanın sınırı geçen nefsî arzular boyunlarda bir esaret zinciri ve ayakta prangadır. Boyundan zincir kalkınca, ayakdan da pranga kendiliğinden çözülür.

Hattab oğlu Ömer -Allah ondan râzı olsun- şöyle demiştir:

"Nefsî arzular fakirlik, ye's (umutsuzluk) **ise zenginliktir. Çünkü sizden biriniz bir şeyden ümidini kestiği zaman ondan müstağni** (kurtulmuş) **olur."**

[1] Tevbe Sûresi:58

Bunu insan bizzat kendi nefsinde bulur. Ondan ümit kestiği bir şeyi istemez. Buna karşı tamah göstermez. Kalbinde ona bir ihtiyaç duymaz. Ve ne de ondan meydana gelecek şeye ihtiyaç hissetmez.

Ama, herhangi bir şeye tamah eder ve ondan ümitlenirse o zaman kalbini gitgide artan bir şiddetle ona bağlar ve onu elde etmeye uğraşır veya meydana gelmesine sebep olacağına inandığı şeylere karşı hırs duymaya başlar;

Malda, makam hırsında, çeşitli şekil ve suretlerdeki sevgiler, bağlılıklar, istekler hep böyledir.

Elde etme umudu taşıdığı şeyi elde etmek için kendisini öldüresiye hırpalar, elde edinceye kadar rahat huzur görmez.

Allah Teâlâ'nın razı olduğuna razı olan,

Allah Teâlâ'nın kızdığına kızan;

Allah Teâlâ'nın ve Rasûlü'nün sevdiğini seven,

Allah Teâlâ ve Rasûlü -sallallahu aleyhi ve sellem-'in buğzettiğine (sevmediğini) buğzeden (sevmeyen);

Allah Teâlâ'nın dostlarını dost edinen, düşmanlarını ise düşman sayan kimseler ancak Allah Teâlâ'ya kul olmuş sayılır. (Bunlar, ancak Allah Teâlâ'nın kulu ve hizmetçisidir.)

Hadiste belirtildiği üzere ancak bu kimseler îmân açısından yüce makamlara (kemâle) ermiş, Allah Teâlâ'nın kulu olmuşlardır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((مَنْ أَحَبَّ لِلهِ، وَأَبْغَضَ لِلهِ، وَأَعْطَى لِلهِ، وَمَنَعَ لِلهِ، فَقَدْ اسْتَكْمَلَ الْإِيمَان.))

[رواه أبو داود]

"**Bir kimse, bir şeyi veya kimseyi** (nefsi için değil de sadece) **Allah için sever, bir şeyden veya kimseden de** (küfrü veya âsi olması sebebiyle) **Allah için nefret eder;** (riyâ için değil de sevabını ve rızâsını gözeterek) **Allah için verir ve** (zekâtın kâfire verilmesini yasakladığı gibi) **Allah için men eder** (vermez)**se, îmânını kemâle erdirmiş olur."**[1]

((إِنَّ أَوْسَطَ عُرَى الْإِيمَانِ أَنْ تحِبَّ فِي اللهِ وَتُبْغِضَ فِي اللهِ.)) [رواه أحمد والطبراني]

[1] Ebû Dâvud

"Îmânı sağlamlaştıracak, gerçek îmân haline getirecek en kuvvetli bağ, Allah için sevmek ve Allah için nefret etmektir."[1]

Başka bir sahih hadiste şöyle buyurmaktadır:

((ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ: أَنْ يَكُونَ اللهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلهِ، وَأَنْ يَكْرَهَ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقْذَفَ فِي النَّارِ.)) [رواه البخاري ومسلم]

"Üç haslet vardır ki, bunlar kimde bulunursa, o kimse îmânın lezzetini (halâvetini ve tadını) tatmıştır.

Birincisi: Allah ve Rasulünün kendisine her şeyden daha sevgili olması;

İkincisi: Bir kimseyi Allah için, Allah rızâsı için sevmesi;

Üçüncüsü: Allah bir kimseyi küfürden kurtardıktan sonra bir daha küfre dönmeyi ateşe atılmak gibi (kötü ve çirkin) telakki etmesi ve iğrenç bulması."[2]

İşte ancak böyle bir kimse, Rabbinin sevdiğine ve sevmediğine aynen iştirak ettiği için, Allah Teâlâ ve Elçisi -sallallahu aleyhi ve sellem- kendisine başka her şeyden daha sevgili olan kimsedir.

Bu kimse mahlûku (yaratılmışı) Allah Teâlâ için sever, başka bir düşünceyle değil. İşte bu Allah Teâlâ'yı sevmenin tamamlayıcısıdır.Çünkü sevgilinin sevdiğini sevmek, bizzat sevgiliyi sevmektir.Bir kimse böyle yaptığı zaman Allah Teâlâ'nın sevdiği, râzı olduğu bir şeyi yapmış olur. Onun için de böyle bir kimseyi Allah Teâlâ mutlaka sever.

Allah Teâlâ kendisini sevenler için iki alamet, iki tanıtıcı işaret göstermiştir.

1. Seçip gönderdiği Rasûlü -sallallahu aleyhi ve sellem-'e uymak,

2. Kendi yolunda cihad etmek.

Kalp, bizzat iki cihetten (yönden, bakımdan) Allah Teâlâ'ya muhtaçtır:

Birincisi: İbadet cihetindendir ki, bu insanın yaratılışının gayesidir ve insan ibâdet yapsın, diye yaratılmıştır.

İkincisi: İstiâne (yardım isteme) ve tevekkül (her işinde Allah Teâlâ'yı vekili tutma) cihetindendir. Çünkü o, illet-i failedir (Allah Teâlâö bütün faaliyetlerin tek çıkış kaynağıdır). Allah Teâlâ yapan ve yaratandır.

[1] İmam Ahmed ve Taberânî
[2] Buhârî ve Müslim

Kalp, kendisini yaratıp terbiye eden Allah Teâlâ'ya ibâdet edilmediği takdirde düzelmez, felah görmez (rahata kavuşmaz), nimetlenmez, sevinç ve neşe duymaz, tat ve lezzet almaz, hoşnut olmaz, sükunet bulamaz ve asla tatmin olmaz. (Ancak Rabbine ibâdet ve O'na sevgi ve tevekkül ile sükun bulur, tatmin olur).

Allah Teâlâ'ya ibâdetin meydana gelmesi için de, O'na sevgı duymak ve yalnız O'ndan yardım istemek şarttır.

İnsan isterse bütün zevklerin sahibi olmaya kudret göstersin ve bütün mahlukatın zevklerini tatsın, kalp yine de Allah Teâlâ'nın dışında mutmain (tatmin) olmaz, sükûnet bulmaz (sakinleşmez). Zira, Mabud'u (ibâdet mercii), Mahbub'u (sevgili) ve Matlub'u (taleb edilecek) olması itibariyle, fıtratı icabı kalp bizzat Allah Teâlâ'ya, yani Rabbine muhtaçtır.

Bundan dolayı ancak ibâdet ile kalbte ferah, sürür, huzur, lezzet, tat, nimet, sükûn ve itminan hasıl olur.

Bu da ancak Allah Teâlâ'nın kendisine yardım etmesiyle meydana gelir. Allah Teâlâ yardım etmediği takdirde,hiç kimse böyle bir sevinç ve itminanı insanın kalbine sokamaz.Böyle bir işe kimsenin gücü yetmez.Onun için insanoğlu her zaman:

"Yalnız sana ibâdet eder ve yalnız senden yardım isteriz"

Âyetinin hakikatına muhtaçtır.

Eğer bir kimseye sevdiği, arzuladığı, iştahlandığı ve istediği her şeyi elde etmesi için, yardım edilse ve Allah Teâlâ'ya ibâdet etmek üzere kendisine yardım edilmese; o kimsenin ancak, elem, hasret ve azaba duçar olmasına yardım edilmiş olur.

Dünya elemlerinden ve geçim sıkıntılarından, ancak ihlâs ile (samimi bir biçimde) Allah Teâlâ'yı sevmek insanı kurtarabilir.

Arzuladığı dünya nimetlerine ulaşamayan insanın içine düştüğü azaptan ve hüsrandan kurtulması, ancak Allah Teâlâ sevgisiyle ve O'na ibâdet etmesiyle mümkündür.

Allah Teâlâ sevgisini her sevginin üstüne koyan, her sevgiden daha yüce sayanlar dünya zevklerinden ulaşamadıklarına hasretlik duymaz ve kahrolmaz.

Öyle ki, bir insanın Allah Teâlâ muradının gayesi, maksudunun nihayeti ve kasdı evvel ile de sevgilisi olacak; Allah Teâlâ'dan başka bütün sevdiklerini de, ancak O'nun için sevecek; hiçbir şeyi şahsı (nefsi) adına sevmeyip, yalnız Allah Teâlâ'nın için sevecek (ki bir insan mümin olsun).

Bir kimsede bu hal hasıl olmadığı sürece "Lâ ilâhe ilallah" (Allah Teâlâ'dan başka ibâdete layık hiç bir ilah yoktur) demenin bir manası kalmaz. Çünkü kendi adına, Allah Teâlâ'yı hesaba koymadan severse insanoğlu, böyle bir sevgiden

tevhid, kulluk ve Allah Teâlâ'ya sevgi tahakkuk etmez. Onda, tevhid ve îmân eksikliği var demektir. Hatta, elem, hasret ve azapta da o nisbettedir.

Eğer insan bu matlubu (arzu ettiği bir şeyi) elde etmek üzere çalışsa; fakat, elde edilmesi için Allah Teâlâ'dan yardım istemese, O'na tevekkül edip, O'na boyun eğip, muhtaçlık göstermese (belirtilmezse), böyle bir çalışma boşuna bir gayretten öteye geçmez (boşuna yapılmış olur). Çünkü Allah Teâlâ'nın yardımı olmadıkça netice hasıl olmaz, hiçbir şeye ulaşılamaz.Zira her zaman Allah Teâlâ'nın dilediği şey olur, dilemediği ise olmaz.

Allah Teâlâ:

Matlub (taleb edilen,istenecek merci),

Mahbub (sevilen,sevgili),

Murad (istenen, irâde edilen) ve

Mabud (ibâdet edilen, itaat edilen) olduğu için, kul O'na her zaman muhtaçtır.

Allah Teâlâ, arzu edilen, her zaman yardımı istenen, güvenilip tevekkül olunan (dayanılan) bir mabud (kudret) olması bakımından, kul her zaman için O'na muhtaçtır.Çünkü O, kendisinden başka mabud (ibâdet edilen, itaat edilen) bulunmayan (yegâne) bir tek ilahtır.Zirâ O, kendisinden başka yetiştirip büyüteni olmayan yegâne Rab'dır.

Onun için Allah Teâlâ'ya kulluk bu iki şeyle tamamlanır. (İbâdet ve istiâne)...